

MUSTANG

LO ELVESZETT MENNYEI KIRÁLYSÁGA

▷ SZÖVEG ÉS KÉP: MARKÓ ROLAND

„Egy álmot kutattam, melyet már ezrek megálmodtak előttem. Egy elveszett horizontról álmodtam. Éreztem, hogy valahol létezik egy utolsó földdarab, mely még érintetlen és kortalan, melyet a világ még nem fedezett fel.” (Michel Peissel)

Pár éve egy katmandui könyvesboltban nézelődtem. Ekkor leltem rá Michel Peissel francia utazó, etnológus könyvére. Beleolvastam, és alig tudtam letenni. Volt időm rá bőven, mivel odakinn folyamatosan ömlött az eső. Ez a találkozás volt utazásunk kezdete abba a királyságba, amit Ame Pal nyugat-tibeti buddhista harcos alapított 1380-ban, de tibeti és ladakhi krónikák már a 7. századtól Lo földjeként említenek

LO MANTANG, AZ ÉLŐ SKANZEN

A SZŰK KIS UTCÁKON TÖBB GENERÁCIÓ MÚLATJA EGYÜTT AZ IDŐT. AZ ŐSLAKOSOK ITT FOGLALATOSKODNAK, SZŐNEK, BESZÉLGETNEK. BÁR MINDENKI NAGYON KEDVES, AZ IDEGENEKKEL SZEMBEN MÉG TARTJÁK A TÁVOLSÁGOT

A NAGY HEGYEK MÖGÖTT

Peissel számára 1964-ben még elég kockázatos vállalkozásnak tűnt Mustang területére lépni. Már csak azért is, mivel 1992-ig e határ menti terület a külföldiek számára tiltott zónának számított. Ő akkor érkezett, amikor épp háború dúlt, s a legfőbb veszélyforrás nem is a kínai hadsereg, hanem a kicsi, Nepálhoz tartozó királyság területén gerillaként harcoló tibeti khampák jelenléte volt. A khampák (gyakran említik őket mint „Buddha harcosai”) ugyan évszázadok óta hírhedt hegyi fegyveresek, de ekkor már a kínai megszállás

A legfőbb veszélyforrás nem is a kínai hadsereg, hanem a kicsi, Nepálhoz tartozó királyság területén gerillaként harcoló tibeti khampák jelenléte volt.

A HIMALÁJA MÉLYÉN
MINDEN EGYES KANYAR ÚJABB
ÉS ÚJABB MEGLEPETÉSEKET,
FORMÁKAT, SZÍNEKET TARTOGAT

ellen küzdöttek, katonai kiképzésüket a CIA koordinálta – ám ez már egy másik történet lehetne.

2017-ben már nincsenek ilyen veszélyek. Mustang adminisztratív központja, Jomson légi úton is megközelíthető Pokharából. Mivel ez a világ egyik legszelebb repte, ezért csak a reggeli, nyugodtabb órákban biztonságos a repülés. Mi már jóval kilenc után érünk földet, s alig telik el félóra, orkánerejű szél támad. Rossz idő esetén nincs légiforgalom, marad a várakozás, vagy az igen hosszadalmas, hegyi, buszos zötykölődés. Velünk tart Daiwa és Puskar serpa, szükség lehet a segítségükre. Nem is fizikai értelemben, hanem sokkal inkább a helyismeretükre, tibeti nyelvtudásukra számítunk.

VÉSZES FOGYATKOZÁS

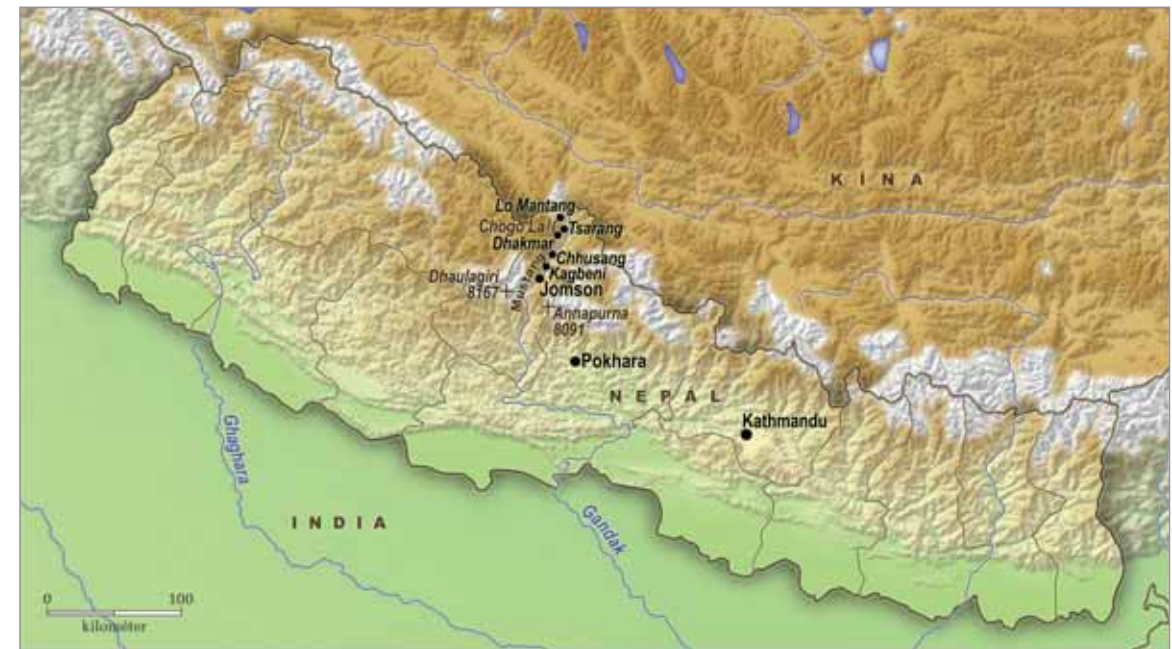
Kagbeni. Az engedélyek ellenőrzése. A település 15. századi kolostorának vezetője már-már világi láma. Szabadidejében szívesen vegyül, folyékonyan beszél angolul, örömmel mesél a helyiek és a kolostor életéről. Az elmúlt évtizedekben számos itt nevelkedett szerzetes számára adatott meg az esély, hogy Indiában vagy Katmanduban mélyítse tovább spirituális ismereteit. Néhányuk szerencsére visszatért szülőhelyére, és az ő közreműködésükkel tartják életben a buddhista tanításokat.

Chhuksang. Az egyik helyi teaházban éjszakázunk, ahol épp almás pitét sütnek! Még épp 3000 méter alatt vagyunk, az alma jól terem, az őslakos lobák pedig kedvelik. Utolsó királyuk, Mustangi Raja Jigmi Palbar Bista 2016-ban hunyt el. Tisztában volt vele, hogy nehéz idők jönnek népére. Ennek egyik oka a népességfogyás, a másik pedig a környezeti változások számlájára írható. Mustangot 2001-ben még 15 ezren lakták, 2005-ben már csak 8 ezren, most pedig alig több, mint 5000 állandó lakosa van a területnek. A népesség előregszik, és nagy a csábítás a könnyebb megélhetést adó városi vagy épp indiai területek felől.

Mustangot 2001-ben még 15 ezren lakták, 2005-ben már csak 8 ezren, most pedig alig több, mint 5000 állandó lakosa van a területnek.

SZABDALT TEREPEEN

ÚTBAN A NEHEZEN MEGKÖZELÍTHETŐ KONCHOK LING-BARLANG FELÉ MINDEN LÉPÉSÜNKRE VIGYÁZNI KELL: VÁRATLAN SZÉLLŐKÉSEK NEHEZÍTIK A GERINCEKEN VALÓ JÁRÁST

LO MANTANGBAN, TÚRABOTTAL

Ő BIZONYÁRA MÁR NEM FOGJA ELHAGYNI SZÜLŐHELYÉT, ELLENTÉTBEN A FIATALABB GENERÁCIÓKKAL

Mustang éghajlata kifejezetten száraz, s a vízhiány egyre nagyobb problémát jelent. A vidék a Dhaulagiri és az Annapurna hatalmas 8000-einek árnyékában fekszik, csapadékban szegény.

A határ menti helyzetből adódóan a Tibettel ápolat kereskedelmi szálak mindig is rendkívül fontosak voltak. A fő kereskedelmi időszaknak a betakarítások utáni tél számított. Manapság az októberi aratás után sokan inkább elmennek a fővárosba vagy egészen Indiáig is, hiszen ott több pénzt tudnak keresni. A határ zártsága miatt a tibeti kereskedelem ráadásul minimálisra zsugorodott, s ami megmaradt, kínai kezekben fut össze.

Mustang éghajlata kifejezetten száraz, s a vízhiány egyre nagyobb problémát jelent. A vidék a Dhaulagiri és az Annapurna hatalmas 8000-einek árnyékában fekszik, csapadékban szegény. A változó klíma jól érzékelhető, további szárazodással jár: a gleccserek gyorsan zsugorodnak, csökken az olvadékvíz mennyisége, patakok apadnak el, és mindez közvetlenül hat a megélhetésre is. A használható termőföld és a legeltetési lehetőség zsugorodik, csökken az állatállomány, egyre nehezebb az elzárt helyszínek önfenntartása. Aki csak teheti, Pokharába vagy Katmanduba költözik. Vannak olyan falvak, ahol már a buddhista fesztiválok is elmaradnak, hiszen csak néhány idős ember maradt helyben...

SANGYE LÁMA KIS CELLÁJÁBAN

A SANGYE NÉV ŐSI TIBETI JELENTÉSE: BUDDHA. A KÖRNYÉKEN ÉLŐ HELYIEK NÉHA FELJÁRNAK HOZZÁ, SZIKLÁBA VÁJT KOLOSTORÁBA. NÉHA Ő IS LEMEGY A FALUBELIEK KÖZÉ

ÉVSZÁZADOS ÉPÜLETEK

A HIMALÁJA SZÁRAZ VIDÉKEIN AZ AGYAGÉPÜLETEK ÉS FASZERKEZETEK IS ÉVSZÁZADOKIG HASZNÁLHATÓAK MARADNAK. ÍGY MIÉRT IS VÁLTOZTATNÁNAK A TRADICIONÁLIS ÉPÍTÉSI MÓDOKON...

BARLANGI LÁMA

Dhakmar felé indulunk. Sziklába vájt barlangok sokasága mellett haladunk el, bejárataik 10-20 emelet magasságban nyílnak fölöttünk. Félúton – egy kanyonon keresztüljutva elérjük a Chungsi barlangkolostorát. A legenda szerint itt élt és meditált Rinpoche guru, aki a 8. században elhozta a buddhizmust erre a földre.

3500 méter magasságban vagyunk, a meredek lépcsősoron felkapaszkodva Sangye lámával találkozunk. Azonnal megszakítja imáját, s ülőhellyel kínál. Szemmel láthatóan örül nekünk, elmondása szerint már hónapok óta nem jártak erre idegenek. Származási országunkat hallva rögtön megemlíti, hogy egy nagy magyar tó mellett van egy buddhista szentély is (valószínűleg Zalasántóra gondol). Iskoláit Indiában végezte, s ott sokat tanult a nyugati világról. De itt már több mint egy éve él teljes magányában a kolostorban. És miközben beszél, végig mosolyog ránk.

„Mentes vagyok minden vágytól. Imádkozom, meditálok és a kolostort

„Az egymás iránti szeretet helyett már csak a tárgyainkat szeretjük igazán. Az embereket szeretni kell, a tárgyakat használni, s nem fordítva!”

gondozom.” Azt is kifejti, hogy szerinte mi a baj a külső világgal: az egymás iránti szeretet helyett már csak a tárgyainkat szeretjük igazán. „Az embereket szeretni kell, a tárgyakat használni, s nem fordítva, ahogy a dalai láma is figyelmeztet erre.”

Ha vezetői úgy rendelkeznek, akkor menni fog a következő, a világtól elzárt kis barlangba, vagy akár kolostorba, ő ezt az életet választotta. „Mindenem megvan, amire csak szükségem lehet: van vizem, amiből teát készítek, van mit ennem, mi más kellhet még?”

Még mielőtt beléptünk a szentélybe, észrevettem felakasztva többtucatnyi khatát (tibeti sál). Az egyik nekem valamiért rögtön kitűnt a többi közül, de fogalmam sincs, miért. Búcsúzásunkkor a láma felállt, majd odament a khatákhoz. Rám nézett, majd elővette azt, amelyiket az első pillanatban kiszúrtam magamnak. Azt mondta, hogy ez a sál hozzám tartozik, kísérjen szerencse! Mindegyikünk kapott egyet, azt, amelyik hozzá tartozott...

Azt mondta, hogy ez a sál hozzám tartozik, kísérjen szerencse! Mindegyikünk kapott egyet, azt, amelyik hozzá tartozott...

FŐVÁROSI LÁNYOK

A FIATALOK NYITOTTAK ÉS A LÁNYOK NAGY BÓKNAK VESZIK, HA LEFOTÓZZÁK ŐKET. MA MÁR SOKKAL KÉSŐBB MENNEK FÉRJHEZ, MINT ELŐDEIK

KÉSŐ DÉLUTÁN

NAPKÖZBEN NÉHA ELVISELHETETLEN A NAP EREJE, DE KÉSŐBB MÁR AZ IDŐSEBBEK IS ELŐMERÉSZKEDNEK AZ ÁRNYÉKOSABB UTCÁKBÓL

TÖBBSZÖRÖSEN FÉRJEZETT

A lobák poliandriában élnek, a ház asszonyának több férje is lehet. E régi tibeti tradíció Mustangban a mai napig él. Általában testvérek vesznek el egy asszonyt, aki teljesen egyenlőként bánik férjeivel (általában két férjjel). Az éjszakákat testvériesen beosztják egymás között, s születendő gyermekeiket vállvetve nevelik, a gyermekek sem tesznek különbséget apa és apa között. Az egyik férj elárulja, hogy amikor nem ő hál az asszonnyal, akkor bizony sok changot (alkoholos ital) leküld. De ha rajta van a sor, akkor nem iszik, hiszen „dolga van”.

De vajon miért alakult ki a poliandria e zord, magashegyi vidéken? Egyrészt nyilvánvaló, hogy

Általában testvérek vesznek el egy asszonyt, aki teljesen egyenlőként bánik férjeivel (általában két férjjel). Az éjszakákat testvériesen beosztják egymás között...

egy nagyobb földet, a több jószágot két vagy több férfinak sokkal könnyebb gondoznia, az általános ok azonban az igen szűkösen rendelkezésre álló használható földterület elaprózódásának megakadályozása, hiszen az egyben tartott földek művelésével és a nagyobb csordák tulajdonlásával hatékonyabb a boldogulás. A megélhetés alapja az egészséges jószág (kecskék, birkák, jakok) és persze az egészen 4000 méterig termő árpa, valamint a hajdina, a borsó és a burgonya.

Ugyanakkor előfordul az is, hogy egy férfinak lehet egy második felesége is, de csak abban az esetben, ha a nő nem tud gyermeket szülni.

Előfordul az is, hogy egy férfinak lehet egy második felesége is, de csak abban az esetben, ha a nő nem tud gyermeket szülni.

CSORTENEK ÉS SZIRTEK

A KÖRNYEZETÜKBÉ ILLESZKEDŐ CSORTENEK VÁRATLANUL BUKKANNAK FEL ELŐTTÜNK, DE – BUDDHISTA VIDÉKRŐL LÉVÉN SZÓ – MINDEN FONTOSABB ÚT MENTÉN, HÁGÓKBAN, ÁTKELŐHELYEKEN ÉS TELEPÜLÉSEK KÖZELÉBEN FELLEMLHETŐK

LO MANTANG

Dhakmarba késő este érkezünk, a szállásunk tele van helyiekkel. Itt sincs áram. Az éjszaka már fagyos, alig várjuk a kora reggeli indulást. Tsarangot érintve jutunk el a Madaringma csortenekhez, innen indulunk tovább gyalogszerrel Lo Mantangba, a fővárosba. A menet legmagasabb pontja a 4280 méteres Chogo-hágó. Két magaslaton mászunk át, míg egyszer csak hirtelen felbukkan a fallal erősített település.

Mintha több száz évet repülnék vissza az időben. A gyerekek csapatokba verődve játszanak a szűk utcákon. Egyébként: mindenki az utcán, komótos beszélgetések, imádkozás, lassan múló idő. Vagy épp időtlenség. Sokan igyekeznek velünk szóba elegyedni. Szállást egy teaházban találunk, a néhai király unokaöccsénél.

Innen pár óra alatt felérünk a kínai határra, ami valójában egy végtelemben nyúló szögessdrót kerítés. Minden mozdulatunkat kamera követi a másik oldalról, ideje visszafordulnunk.

Egy kolostorudvaron gyerekek játszanak vaskarikával. Angolul jól beszélő fiatal vigyáz rájuk, elmondja, hogy a kolostor iskolájának diákjai olyan szegények, hogy nem tudnak hazamenni családjukhoz az iskolai szünetben. A szerzetesek Indiában vannak, az itt maradt gyermekek pedig egész nap játszhatnak: sehol egy tévé, egy laptop, egy mobiltelefon – csak táblajáték és vaskarika.

FÉRFI A MÚLTBÓL

JELLEGETES LO MANTANGI UTCAKÉP. NAPKÖZBEN ALIG LÁTNI DOLOGTALANUL SÉTÁLÓ EMBERT. EZ AZ IDŐS FÉRFI MEGÁLLT EGY PILLANATRA, TALÁN A FOTÓ KEDVÉÉRT. MIELŐTT TOVÁBBINDULT VOLNA, MÉG BARÁTSÁGOSAN ELMOSOLYODOTT

FÖLDGÖMB VILÁGLÁTÓ A TREND FM-EN
CSÜTÖRTÖKÖNKÉNT 16.35-KOR.
A RÁDIÓBAN VENDÉGÜNK A TÉMÁRÓL:
MARKÓ ROLAND

TREND FM 94.2
GAZDASÁGI HÍRŐ CSOPORT

KORÁBBI MŰSORAINK MEGHALLGATHATÓK:
WWW.TREND FM.HU

ÉLTETŐ TURIZMUS?

Már láttunk és még látni is fogunk számos esetet, hogyan teszi tönkre az egzotikumra éhes áradat egy-egy hely egyediségét, sajátos légkörét.

Első nyugatiként (1952-ben) még Toni Hagen, a híres svájci geológus-geográfus, Nepál egyik legeredményesebb feltárója és fejlesztője jutott el Mustangba. Vajon mennyire lehetett más az, amit ő látott? Néhány helyen biztosan megállt az idő. Vannak még falvak, ahol a vezető lottón sorsolják ki. Aztán ő őrzi a hivatalos papírokat, Buddha-szobrokat, festményeket.

Mustang valóságos időutazás. Ám a népességfogyás kapcsán felmerül a kérdés, hogy mi lesz az egykori tibeti királysággal? Túlélésének egyetlen esélye, ha beengedik a turistákat, s nincs szigorú létszámkorlát. Ha viszont tömegturizmus kerekedik, akkor gyorsan elveszti egészen egyedi jellegét a vidék. Már láttunk és még látni is fogunk számos esetet, hogyan teszi tönkre az egzotikumra éhes áradat egy-egy hely egyediségét, sajátos légkörét. Már itt is szinte lehetetlen szállást találni, ha valaki a májusi, háromnapos Tiji fesztiválra igyekezne. Pedig nem mindennapi látvány, ahogy a szerzetesek által készített „démont” annak legyőzése után elégetik, hogy így űzzék ki a gonoszt a városból...

MARKÓ ROLAND
KÜLÖNLEGES HELYSZÍNEKRE
TARTÓ SZENVEDÉLYES
UTAZÓ